

Csokonai Vitéz Mihály I.

CIMBALOM – EGY SOKHÚRÚ MŰVÉSZ NYOMÁBAN

1. feladat

Alább olyan költőket és írókat találsz, akik Csokonaihoz hasonlóan a Debreceni Református Kollégium diákjai voltak.

Ady Endre, Arany János, Fazekas Mihály, Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Szenczi Molnár Albert

2. feladat

Az volt a feladatod, hogy válassz ki a megadott szövegből 15 információt, és készítsd el Csokonai életrajzát.

Ha összefüggő szöveget írtál, és a 15 információ is megvan, akkor már jó nyomon jársz. Még arra is figyelj oda, hogy a lényegyet emeld ki, miközben a teljes életpályát lefeded!

3. feladat

Alább olvashatod, mi volt Csokonai ars poeticája azonos című költeménye alapján.

Csokonai elutasított mindent, ami a szomorúsághoz kötődik, így az olyan alkotókat vagy épp műzsákat is, akik a bánat húrjait pengetik. A megtagadott költők és írók: James Hervey, Edward Young, Racine, Shakespeare. De magát Melpomenét, a tragédiaköltészet görög múzsáját is. A szomorúság helyett a vidámság útján kívánt járni, ahogy ezt nagyon egyszerűen a címben is megfogalmazta. Feltűnhetnek a költemény rokokó stílusjegyei is: apró virágmotívumok, az ambrózia és a nektár említése (görög istenek eledele és itala) vagy a játékosság kifejezése: „kis szerelmek”. Nem véletlen, a rokokó stílus segítségével tudta leginkább kifejezni vidám természetét. Persze, ez nem

az egész életműre igaz, a pálya végén fordulatot tapasztalunk. Ez a költemény viszont programadó, egyrészt még pályája elején írta, másrészt ezt a verset helyezte első helyre kötetkompozícióiban.

4. feladat

A feladatok Csokonai Szerелеmdal a csikóbőrös kulacshoz című verséhez kapcsolódnak.

A) Gyűjtened kellett a versből legalább 10 olyan fordulatot, amely népies stílusú.

galambom, leány, orcácska, kótog („kotyog, lötyög”), kittykotty, innep (ünnep), danolás, együtt hál, bankó, kincsem, violám, csucsorodik, vukli (ez német eredetű, női hajba való hajpótlék), halháj (rőzse- vagy nádkötegből álló tető) stb.

B) A kigyűjtött 10 szóval írnod kellett egy népies stílusú szöveget.

Légy kreatív, és tanulj Csokonai példáján, vedd elő a humorérzékedet! A szöveg legyen összefüggő, figyelj a terjedelemre, a helyesíráásra és a nyelvhelyességre! Mind a 10 választott szót használd fel!

C) Három példát kellett találnod arra, hogy a vers asszony- és lánycsúfoló.

„Nem akasztott ember haja, / Mint a Trézi rőt vuklija.”

„Karcsú derekadon a váll / Halháj nélkül is szépen áll; / Nem úgy ám, mint a Mancié”

„Bárcsak a feleségemmel / Téged cserélhetnék fel”

5. feladat

Alább Az estve című vers pictura részével kapcsolatos kérdésekre adandó válaszokat olvashatod.

- a) A részlet tájbrázolás: egy esteledő tájat látunk magunk előtt. Ilyen tájelem például a nap, a felhő, a rózsák, a fák stb.
- b) „hangicsált fészken a pacsirta”, „cseppecskéit a nyílt rózsákba hullatja”, „madárkák [...] szunnyadnak”
- c) látásra hat: „pirúlt horizonunk”, „aranyos felhők”, „barna rajzolatja”
szaglásra hat: „mennyei illatot”, „fűszerszámozott”, azaz fűszeres illatú
bőrzérezékelés: „híves” (hűvös)
hallás: „hangicsál”, „bömböl”, „koncertek”
- d) Harmóniát, nyugalmat sugall a kép, de valamiféle szomorúság is érezhető, erre mondjuk, hogy melankolikus. A költő ezt maga így összegzi: „Egyszóval, e vídám melancholiának”.
- e) A lírai én nyugalomra lel a természet háborítatlan csendjében, a természettől vár vigaszt: „Mártsátok örömbe szomorú lelkemet; / A ti nyájasságtok minden bút eltemet”.
- f)

példa egy költői eszközre	az eszköz megnevezése	ugyanerre példa a versből
„napnak hintaja”	metafora	„enyészet ajtaja”
„mosolyog a híves szárnyon járó estve”	megszemélyesítés	„Lengjete, óh kellő zefirek, lengjete, / Lankadt kebelembe életet öntsetek!”
„nyílt rózsákba”	jelzős szerkezet	„szép enyészet”
„belől bömböl”	alliteráció	„mord medve”

„cseppecskéit”	kicsinyítés	„madárcák”
„zefirek”	antik utalás	„gráciák”, „theátromot”

6. feladat

Alább Az estve című vers sententiájával kapcsolatos kérdésekre adandó válaszokat olvashatod.

- „Tiéd volt ez a föld, tiéd volt egészen”, „szabtál hát határt önfiad között”, „Az enyim, a tied mennyi lármát szüle, / Miolta a miénk nevezet elüle”, „míg birtokká nem vált”
- Egyenlőségben éltek, nem rendelkeztek magántulajdonnal. Közös volt mindenük, nem volt köztük társadalmi és vagyoni különbség, ezért nem volt szolgaság és háború sem. Törvényekre sem volt szükség, mert az ember nem volt sem jó, sem rossz. Gonosszá, tolvajjá a civilizáció tette.
- Feszült, komor hangulatú rész: „komor óráiddal”, „hideg szárnyaiddal”, „setét éj”, „zsibongnak”, „tolongnak”, stb.
- Nem találja a helyét a társadalomban, taszítja a zsibongó emberi nem: „Úgyis e világba semmi részem nincsen, / Mely bágyadt lelkemre megnyugovást hintsen”.
- A tagadó szerkezet segíthet felismerni a negatív költői festést. A költő úgy jellemez egy helyzetet, hogy a nem jelen lévő elemeket sorakoztatja fel. Ebben az esetben felsorolja, hogy mi minden nem volt még a múltban, ami viszont a jelent megkeseríti.

7. feladat

Az volt a feladatod, hogy kitaláld, melyik Csokonai-vers címét rejtik a mondatok.

Lesz még egyszer iskola a somogyi határon! = *Jövendölés az első oskoláról a Somogyban*

Az asszony ura 9 éve nincs otthon, cincog a két szélelbélelt. = *Az özvegy Karnyóné és a két szeleburdiak*

Keserű a leányköny, ha jönnek sorozni. = *Szegény Zsuzsi, a táborozáskor*

Ó, te szegény poéta, de elméláztál! = *A méla Tempefői*

A vén fösvényét! = *Zsugori uram*

Nyavalyámról. = *Tüdőgyulladásomról*

8. feladat

Alább találsz, hogy a Dorottya melyik részlete szólaltat meg iróniát, és melyik gúnyt.

A) gúny: Valamely jelenség negatív vonásainak, hibáinak a felnagyítása, eltúlzása, sértő célzattal. Ebben az esetben a magyarok idegenmajmolását taglalja hosszan a szerző, hogy rámutasson hibájukra: divatból elhagyják saját táncaikat, kultúrájukat.

B) irónia: Állítva tagadni vagy dicsérve elmarasztalni. A költő önironikusan beszél arról, hogy a végrendelkező Dorottya mi mindent hagy rá: a pusztán álló kertjét és házát, olcsó ékszereit, hogy holtáig elverselhessen, azaz a semmit kapja, amitől felkophat az álla.

9. feladat

Alább találsz, hogy milyen verselésű a Dorottya idézett részlete.

A részlet ütemhangsúlyos verselésű, képlete szerint felező tizenkettes. Vagyis a sorok 12 szótagból állnak, és a soron belül két hatszótagos ütemre oszlanak.

Éneklem a Fársáng | napjait s Dorottyát, 6 | 6

Ki látván a dámák | bajos állapotját... 6 | 6